

II.

*Chấn giữ làm chi dòng-sông-đâu-em-chảy-xiết
Với những chì-chài-mải-miết-đá-anh-quảng
Đá quảng sâu đau lòng vết mới
Con sông dài chảy máu cứ còn trôi
(thơ Kamy)*

Dalat, những ngày cuối tháng 3/1975

Những ngày cuối tháng 3/1975 thật kinh hoàng. Lần đầu tiên trong 25 năm làm người, tôi mới hiểu được chút ít thế nào là di tản và chiến tranh. Theo dõi đài BBC thì biết rằng từng đoàn người lũ lượt từ các tỉnh miền Trung gồng gánh bể bồng nhau chạy về Miền Nam trong khi quân Giải Phóng ngày càng đánh rát và liên miên đạt thắng lợi. Trong thị xã Dalat cũng vậy, dân chúng thu xếp nhà cửa công việc, đồ xô xuống Nha Trang, theo đường biển vào Sài Gòn.

*/ Mỗi buổi sáng thức dậy, đứng trên căn lầu 17 Phan Đình Phùng nhìn xuống đường phố, tôi nghe lòng cực kỳ nôn nao theo từng loạt xe đồ, xe vận tải chở đầy khách rời khỏi Dalat. Có lúc buồn bã hốt hoảng vì sự từ bỏ vội vã của dân Dalat, tôi cũng nghĩ đến sự ra đi. Nhưng mãi vẫn không làm được. Không chỉ là anh với tình yêu vô cùng giữ chân tôi lại, mà còn chính vì cá tính ngạo mạn đã khiến tôi muốn thách đố một phen nữa với Định Mệnh, xem con Tào xoay vẫn ra sao?

*/ Thời gian này, người đàn bà và bốn đứa nhỏ từ bỏ căn biệt thự xa xôi trong khu Nguyễn Hoàng, để đến lánh nạn trong căn nhà 33 Phan Đình Phùng, cách căn nhà tôi ở vài chục mét. Đám ca nhạc sĩ và gia đình chủ nhân đã di tản về Sài Gòn từ những ngày đầu dồn dập, giao chia khóa cho một người hàng xóm giữ gìn.

Cuộc đời thật kỳ lạ, những ngày hôm nay đã cho tôi thấy lần đầu những gì chưa hề thấy trong 25 năm trước đó. Nhiều điều khác thường xảy ra, sung sướng, đau đớn, tủ nhục và cũng có luôn cả tình nhân ái trong cái tháng 3/1975 kinh khủng. Chiến tranh đưa con người lại gần nhau, hiểu nhau và giúp đỡ nhau. Tôi thích hai đứa bé con gái anh, làm bạn dễ dàng với chúng, nhưng không bao giờ muốn đòi hỏi nơi chúng chút tình cảm nào đáp lại.

Tháng 3/1975, Dalat hoang mang vô kể, dân chúng lũ lượt di tản bằng bất cứ mọi phương tiện. Thành phố nhộn nhịp kẻ ra đi trong hừng buổi sáng, nhưng lặng lẽ như chết trong mỗi buổi chiều. Không gian vô cùng ảm đạm. Dalat vốn đã buồn, nay lại càng rữ rượi buồn hơn dưới làn không khí chiến tranh.

Đôi khi anh hỏi:

“Có bao giờ em gặp cảnh này?”

Luôn luôn tôi thành thật đáp:
“*Đây là lần thứ nhất.*”

Thật vậy, đây là lần đầu tôi chứng kiến những gì gọi là chiến tranh, dù rằng tôi sống và lớn lên trong một đất nước bời bời bom đạn. Lần đầu tiên xa rời tổ ấm và ánh sáng gia đình trong tâm trạng hãi hùng như một tháng vừa qua.

Cũng *hơn một lần*, với sự đồng ý của anh, tôi đến gặp Ngô¹ để mong tìm một phương tiện nhìn lại mẹ già và con trai nhỏ bé. Nhưng không kịp nữa. Tự ý tôi từ bỏ chính bởi tình yêu cho anh và cũng bởi tôi bắt đầu cảm nghe thân thiện được với đám con anh. Điên cuồng đôi lúc trong những ngày dồn dập này, tôi có anh, có gia đình anh sẵn sàng (hay bắt buộc) xem tôi là bạn, nhưng không thể tự dối rằng trong lòng vẫn chỉ là một nỗi bơ vơ khôn tả? Có những lúc ngồi lại một mình trong căn nhà hoang lạnh vừa dọn đến, tôi đã ứa nước mắt mà nhớ gia đình và Sài Gòn ở xa. (Ôi! Giá mà tôi có họ cạnh bên!) Bao năm dong ruổi giang hồ, đã quen với cuộc sống cô đơn không phiền hà gia đình; chỉ giờ đây, đứng ngay đầu miêng hố tuyệt vọng, tôi mới thấy tình thương của người mẹ là cần thiết dường nào!

□

Dalat, thứ Sáu 21/3/1975

Có một điều rất thật, cần phải viết ra: “*Thời gian quay quắt đau khổ này, tôi không sao tin được rằng anh vẫn là của tôi như anh đã thực sự là của vợ con anh.*”

Hằng buổi trưa, buổi chiều, người đàn bà làm cơm bảo các đứa con đem qua 17 Phan Đình Phùng cho tôi. Tôi muốn đến nói lời cảm ơn bà nhưng không dám. Luôn luôn nghe như vẫn còn e ngại. Tôi chỉ dám thân thiện cùng hai đứa con gái anh để âm thầm cảm ơn hành động tử tế của bà.

Có vài buổi chiều, tôi và hai đứa bé lang thang khắp nơi để nhìn một vùng trời đẹp nhất Miền Nam VN bây giờ đang ủ rũ muộn phiền với từng dãy cửa hàng im im đóng kín, từng tốp lính Võ Bị, Chiến Tranh Chính Trị đi bơ phờ trên đường phố. Dalat không còn là của khách du, mà trở thành một thành phố chết với lính tráng và những con người vì lý do nào đó đã không thể ra đi (như tôi và gia đình anh).

□

Dalat, thứ Bảy 22/3/1975

Tất cả gia tài hiện tại của tôi chỉ là 4.500 đồng bạc VN, 4 lon gạo, một chai xì dầu, một lọ *café*, 4 *litres* dầu lửa và nồi cô đơn rộng lớn...

---

¹ Về sau, anh vẫn thường xi và tôi việc đến nhờ cậy Ngô, nhưng thật anh không hiểu và tôi cũng không bao giờ còn muốn giải thích gì nữa.

trong một căn phòng rất đẹp với từng chồng hành lý sắp sẵn theo thứ tự ưu tiên (để chẳng biết làm gì và chạy đi đâu?) Cùng những thứ này, tôi tự giam mình trong không gian nhỏ bé, đọc, viết, quên và cầu nguyện trong niềm hy vọng rằng Dalat được yên trở lại để tôi có thể nhanh chóng quay về căn nhà quét vôi màu gạch đỏ có giàn bông giấy xanh um leo nơi đầu ngõ. Lòng tự nguyện sẽ nằm ngủ đúng một tháng cho bù hơi sức những lo lắng đã bỏ ra tại đây, trước khi phóng mình tìm kiếm một cuộc đời mới không có bóng hình anh. Nơi đây không có thời gian, chỉ biết ngày sáng và đêm tối mà không thể nói cho chính xác được là ngày thứ mấy?

□

Dalat, Chủ nhật 23/3/1975

Lạ lùng và kỳ quái đúng như anh nói một buổi sáng sau ngày vũ trường đóng cửa, trên đường từ Duy Tân trở về:

“Chúng ta là hai người nhạc sĩ có tiếng và có thực tài tại Dalat, vậy mà ai ngờ rằng lại là hai kẻ nghèo nhất thành phố trong lúc dồn dập thế này?”

Tôi đã cả cười hồn nhiên khi ấy vì vừa xin được của hai cô bồi phòng Duy Tân hai lon gạo và một miếng thịt nai đông lạnh. Điều đáng cười hơn nữa là nhìn áo quần lịch sự của chúng tôi, hai cô đã không tin rằng tôi muốn xin thật. Sau, cũng chính cả hai vừa hoảng hốt chạy theo đưa cho tôi túi gạo nhỏ, vừa nói trong tiếng thờ hào hễn:

“Tụi em run quá, sợ ông Thăng thấy thì chết!”

□

Dalat, thứ Hai 24/3/1975

Tôi bắt đầu nhuốm bệnh, đầu nóng ran, không nghe đói và cũng chẳng biết buồn ngủ, lúc nào cơ thể cũng bưng bưng sốt để chỉ thêm uống một cốc *bière* lạnh. Có lúc thiếp đi trong mê sảng, tôi mơ thấy Vân San và gia đình. Tỉnh dậy, mồ hôi vã ra, càng buồn hơn nữa. Lại có lúc âm thầm để ứa ra trên gối những giọt nước mắt bơ vơ. Lúc khác ngồi bất động hàng giờ mà nhìn xa xa chân trời Dalat, vùng đất tôi đã được và đã mất đi gần trọn những gì gọi là hạnh phúc, đầu óc rỗng không kỳ quái.

□

Dalat, thứ Ba 25/3/1975

Chiến trận dồn dập sôi nổi. Từng ngày đọc báo và từng đêm nghe đài BBC là từng lúc lòng càng nao núng dữ dội theo những tin tức kinh hoàng. Thế giới rung động vì VN, kêu gọi sự tiếp tay nhân đạo trong việc cứu trợ Miền Nam đang dần chết từ từ trong tay Cộng Sản Bắc Việt. Một chiếc cầu không vận được nối từ Đà Nẵng vào Sài Gòn. Những chiếc Boeing 727 vẫn không đủ để chuyên chở người di tản. Bao nhiêu thảm trạng xảy ra trên các chiếc cầu không vận và các tàu

Hải Quân nơi các vùng bờ biển Miền Nam. Chỉ không đầy một tuần lễ mà Buôn Mê Thuột, Thừa Thiên, Quảng Trị, Kontum, Pleiku lần lượt bị thất thủ. Đà Nẵng bị pháo kích bằng đạn hỏa tiễn. Nha Trang và Dalat bị cô lập, Định Quán bị chiếm và Sài Gòn đầy đầy dân tị nạn từ khắp nơi kéo về. Tây Ninh hoàn toàn lọt vào tay Cộng Sản.

□

Dalat, thứ Tư 26/3/1975

Không một tin tức của gia đình. Thực tâm, tôi không buồn khi kẹt lại nơi đây, cô đơn lạc lõng, ngoài anh ra, chẳng còn ai cận kề thân thuộc; nhất là hiện tại anh đã trở nên “*một con người khác*”. Tâm trí trống rỗng cùng cực đến gần như tê dại. Đôi lúc tự an ủi, tất cả đều là định mệnh, và chính tôi là Thượng Đế cho riêng mình trong cái định mệnh chông gai trùng điệp ấy. Tôi đã lái cuộc đời mình theo cái hướng tự chọn. Vậy, chấp nhận mọi sự đưa đến bằng thái độ bình thản là điều cần thiết hơn cả tôi phải làm trong lúc này thôi.

□

Dalat, thứ Năm 27/3/1975

Nhận thư và điện tín của mẹ thì hay rằng bà đã gửi tiền cho tôi, nhưng thư và tiền vẫn không thấy đến. Cũng còn kịp cho sự ra đi, vậy mà sao lại phân vân vô cùng vì một thứ “*vai trò Lara của Zhivago ngoài cuộc đời*”?

Ôi! Thật điên rồ, nhưng cũng chẳng biết làm gì khác khi mãi đến nay vẫn chẳng nhận được tiền của mẹ.

Buổi chiều thả bộ ra Tao Đàn, gặp Mai Viêt Khánh cùng với lá thư Trần Quảng Nam gửi về từ bên Mỹ. Nghe như bắt gặp cái mừng tự nhiên của những con người đến cùng xứ sở và còn lưu lại trong một xứ sở khác đây ngập chiến tranh.

□

Dalat, thứ Sáu 28/3/1975

Một đêm, anh ngủ phòng tôi trong căn nhà 17 Phan Đình Phùng, một đêm anh về lại 33 Phan Đình Phùng với người đàn bà và gia đình anh. Biết tánh tôi vốn sợ bóng tối, căn biệt thự lại âm u ghê rợn, anh cho hai đứa con gái qua ở lại những đêm anh không có mặt nơi này.

Lại cũng là một thứ định mệnh quái đản và tức cười không tưởng nổi khi mới chỉ quá khứ gần đây, tôi chẳng thể nào dừng được ý nghĩ mình trong nháy mắt theo một sự việc như vậy.

□

Dalat, thứ Bảy 29/3/1975

Con cái anh bắt đầu ưa thích tôi và người đàn bà tỏ ra dịu ngọt (dù vẫn khiến tôi e dè sao ấy), thì lại là lúc tất cả đã chạm trể. Phải chăng

định mệnh tôi chỉ là muộn màng tiếp nối, nên cuộc đời không lúc nào
ngưng được với những biến cố dồn dập đau thương?

□